

Írtunk már a gyászhetekről, az ezeket lezáró tisá böávról, majd a „vigasztaló hetekről”. Ez utóbbiról, lezáró, mintegy összefoglalásként említsünk meg néhány gondolatot.

Az év 9-ét követő szombatot Sábbát Náchámunak, a vigasztalás szombatjának nevezzük. Ezt követően 7 héten át vigasztaló próféciákat olvassunk fel zsinagógáinkban. Ezeknek szerzője 2. Jesajás, avagy a Névtelen, nagy vigasztaló. Személyéről nem tudunk semmit. A babiloni fogságban lépett elő. Csodálatos nyelvezeten, magasrendű stílusban kívánja enyhíteni a bánatot, vigasztalni a tört lelkeket és megrajzolni a szebb jövőt.

Idézzünk most ezekből. Maguk a szövegek többet mondanak, mint bármilyen modern kommentár.

Rögtön az első prófécia hangütő szavai: vigasztaljátok, vigasztaljátok népem, így mondja a ti Istenetek...! Egy hang kiált: egyengessétek az Örökkévaló útját a sivatagban, építsetek egyenes utat a mi Istenünknek a vadonban. Minden völgy emelkedjék, minden orom és bérc hajoljon le, a zegzugos legyen simává és a szakadék síkká, hogy megnyilatkozzék az Örökkévaló glóriája, és minden test együtt lássa, hogy az Örökkévaló ajka szól... Egy hang szólal: Hirdesd! És legott közli, mit hirdessek: minden test hervadó fű, és minden kelme olyan, mint a rétvirág. Elszárad a fű, elhervad a virág, de Istenünk ígéje örökre fennmarad!

Vagy hadd idézzünk két mondatot, amelyek második elárulja, hogy szerzője milyen közel áll a természethez, és ez milyen költői megnyilatkozásra indította. „Íme az Úr, az Örökkévaló, az Ő erejével jön, és karja uralmat teremt neki, íme az Ő jutalmazása vele van, és fizetése előtte jár! Mint a pásztor, aki legelteti nyáját, karjába gyűjti báránykáját és élében viszi és az anyaállatot gondosan tereli. Vajon ki az, ki tenyerével megméri a tengereket, araszával kiszabja az égboltot, három ujjával összefogja a föld porát, mérlegel mérve a hegyeket és halmozat a mérlegserpenyőben?

Az egyik fejezetben szemünk előtt rajzolódik ki „Isten szolgájának” a gondolata, ami a Névtelen vigasztalónak egyik központi tanítása. A próféta Isten szolgája, de az maga a zsidóság is, amely tanítani hivatott. „Az én Uram, az Örökkévaló rám bízta a tanítás nyelvét, hogy tudjam felüldíteni a lankadottat az ígével, felébreszti reggelente fületem, hogy halljam, amikor a tanítás szól. Az Örökkévaló Isten megnyitotta fületem, és én nem álltam ellent, nem hátráltam meg. Inkább odaadtam a testem a bántalmazóknak, arcomat a marcangolóknak, ábrázatomat nem rejtettem el a gyalázás és köpés előtt. Az Örökkévaló Isten meg fog engem segíteni, azért nem borultam szegyenbe, azért tettem keménnyé arcomat, mint a kovakő, mert meg voltam győződve, hogy nem fogok szégyent vallani.”

Végül az utolsó idézet, etikai értekel: „Az erény által fogsz lárdulni, csak tartsd távol magad az erőszaktól, mert nem fognak félni tőled és a rettegéstől, mert nem érhet közel hozzád.”

Ezek a vigasztaló próféciák 2500 évvel ezelőtt hangzottak el, a Szentély pusztulása után. Érvényesek-e?

Ráv

A Hitközség tevékenysége (1.)

A Hitközség szerteágazó tevékenységet végez a zsidó közösségekben. Oktatási rendszert tart fenn óvodától az egyetemig, egészségügyi ellátást biztosít a holokauszt-túlélőknek, biztosítja a kóser melegétel-ellátást is. Az elkövetkező sorokban és az elkövetkező lapszámokban megpróbáljuk bemutatni a Hitközség nyilvánosságát nem kapó, de alapvetően fontos munkáját.

Keveset beszélünk róluk, a fogyasztókról. Azokról az embertársainkról, akik nem képesek önálló életvitelre, egész életükben gondoskodásra szorulnak. Nehéz beszélni róla, nehéz szembesülni vele.

A holokauszt túlélteknek is született sérült gyermekei. Hittestvéreink ők is, közösségünk tagjai. A szülők, akiknek sokszor senkijük nincs, csak a sérült gyermekük, akiket utolsó erejükig ápolnak, mert bizony 50 éves korukban is kisgyermeknek járó figyelmet követelnek meg. És a gyermekek, akiknek ellátásáról valamikor valakinek egyszer csak gondoskodni kell.

Kevesen tudják, hogy a zsidóságnak erre önálló intézménye van, egy otthon, ahol 30 ember él. Szerető zsidó családból származnak, szülők féltő

gondoskodását élvezték, majd az idős szülő betegsége, halála miatt kerültek az otthonba.

Az otthon létrehozásának igénye a kilencvenes évek elején merült fel. Az érintett szülők jobb elhelyezési formát, minőségi életet kívántak biztosítani felnőtté váló sérült gyermeküknek.

A Budapesti Zsidó Hitközség fenntartásában 1993 óta működik az Újpesti Zsidó Szociális Otthon Szakszociális Részlege. A felnőtt korú fogyatékos személyek tartós bentlakását biztosító Israel Sela Otthon 2004-ben kapott önálló, négyszintes épületet, melyet világos, tágas terek jellemeznek, s nyolc egyágyas és tizenhat kétágyas, fürdőszobás szoba található benne. A földszinti ebédlő mellett tágas foglalkoztatóterem, szintenként társalgó, teakonyha és közös terasz áll rendelkezésre. Az épület, melyből közvetlen kijárat nyílik a pihenőterembe, teljes egészében akadálymentes.

A barátságos és színvonalas környezet mellett az otthonban dolgozó segítők odaadása, szakmai felkészültsége biztosítja, hogy a rájuk bízott gondozottak minőségi életet élhessenek, és a család hiányát se érzézik.

Helyreállították a síremlékeket Kaposváron

MTI fotó: Varga György

Puskás Béla, a Somogy Temetkezési Kft. ügyvezető igazgatója az MTI tudósítójának a helyszínen elmondta: a helyreállításhoz segítséget kérő felhívására reggel négy kaposvári sírköves érkezett, akik saját alkalmazottaikkal, illetve a kft. 15 dolgozójával, összesen mintegy harmincan, alig két óra alatt elvégezték a szükséges munkálatokat és felállították a megrongált síremlékeket.

Az első állapotfelméréshez képest kedvező változás, hogy az ötvenhét síremlékből a szakemberek nemcsak az általuk becsült negyvenet, hanem valamennyit helyre tudták állítani, illetve további ötöt, amelyek korábban rongálódtak meg – közölte az igazgató. Puskás Béla megjegyezte, úgy számoltak, hogy egész nap a sírok helyreállításán dolgoznak majd, de így, hogy ilyen sokan voltak, gyorsan végeztek, rendbe tették a megrongált síremlékek környezetét, lekaszálták a gazos területet is.

Róna László, a hitközség elnöke csütörtökön az MTI érdeklődésére azt mondta: kimondhatatlanul hálás mindazoknak, akik segítettek a megrongált síremlékek helyreállításában, ugyanakkor mérhetetlenül szomorú a vandál cselekedet miatt.

Ilan Mor budapesti izraeli nagykövet az MTI-nek Áder János köztársasági elnök izraeli látogatása kapcsán nyilatkozva kitért a kaposvári zsidótemetőben történt sírrongálásokra. Ezzel kapcsolatban üdvözölte, hogy Orbán Viktor miniszterelnök a zéró tolerancia elvét hangsúlyozta az antiszemita megnyilvánulásokkal szemben.

Az elkövetők 3,5 millió forint kárt okoztak, ami a helyi zsidó hitközség éves költségvetésének másfélszerese. (Az MTI nyomán)

MEGHÍVÓ

2012. szeptember 9-én, vasárnap, délelőtt 9.30-kor a Rákoskeresztúri temetőben (Budapest X., Kozma u. 6.) a mártírelméknél, utána az ismeretlen munkaszolgálatos emlékműnél gyászmemorialis emlékezést tartunk mártírhalált halt drága hittestvéreink emlékére.

Az emlékezésedet Darvas István rabbi mondja.

A kántori funkciót Zucker Immanuel kántor látja el.

A megemlékezésre tisztelettel meghívjuk hittestvéreinket, és megjelenésükre számítunk.

Budapesti Zsidó Hitközség
Chevra Osztálya

A lakók részt vesznek az újpesti körzet életében, és rendszeresen látogatnak az otthonon kívüli programokat is, például hetente a Bálint Házba, valamint a Hunyadi téri Generációk Klubjába járnak.

A Zsidó Nyári Fesztivál keretében rendezett kirakodóversén saját maguk mutatják be és árulják a műhelyben készített dísz tárgyakat. Ez hatalmas élmény és egyben segítség is számukra, hiszen a befolyt összegből alapanyagot vesznek a további foglalkozásokhoz.

Az itt élők idén tizenhatodik alkalommal vettek részt a már hagyománynak tekinthető szarvasi Lauder táborbeli nyaraláson.

Természetesen a gondokról is kell szólni. Vannak olyan fogyatékos emberek, akiket nem lehet ide felvenni, és bizony időnként elkelve több támogatás is, hogy lehessen busszal többet kirándulni, valamint továbbra is megmaradjon a jelenlegi színvonalas ellátás.

Mindezek mellett az otthon követendő példája az emberek, szakmák, intézmények együttműködésének. Az ott dolgozók erőfeszítése, odaadása a zsidó közösség erejét mutatja meg, s ezt jó látni – jobba, könnyebbé teszi sérült társaink életét!

Répás Péter

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Franciaország

Párizsban megemlékeztek a mintegy 13 000 zsidó összegyűjtésének 70. évfordulójáról. Az üldözötteket a Vélodrome d'Hiver sportarénaiba hurcolták, ami a „végső megoldás” felé vezető út első állomása volt. Az eseményen a zsidó közösség képviselői mellett Jean-Marc Ayrault miniszterelnökkel az élen a kormány számos tagja is megjelent. François Hollande köztársasági elnök kijelentette, hogy „az igazság kemény és borzalmas”. „Az igazság az, hogy a francia rendőrség által összeállított listák alapján sok ezer ártatlan embert őrizetbe vettek, akiket a francia csendőrök kísértek az internálótáborba. Az igazsághoz tartozik, hogy egyetlen német katona sem vett részt az akcióban.” Hollande megemlékezett Jacques Chirac „nagy érdemét”, aki elnökként 1995-ben először ismerte el a franciák felelősségét a zsidók deportálásában. Az elnök hangsúlyozta, hogy „a Vélodrome d'Hiver áldozataihhoz hasonlóan, gyerekek a közelmúltban azért haltak meg Toulouse-ban, mert zsidók voltak”.

A Zsidó Diákok Szövetségének kezdeményezésére a francia CSA intézet felmérést készített a deportáltak megkezdésének évfordulója alkalmából. A fiatalok mindössze 32 százalékra hallott arról, hogy hetven évvel ezelőtt a zsidókat összegyűjtötték és haláltáborokba hurcolták. Az összlakosságot tekintve, az arány 46 százalék. Richard Prasquier, a zsidó csúciszervezet, a CRIF elnöke szerint a történetek megismertetése érdekében „még nagyon sokat kell tennünk, de vannak már pozitív eredmények is”.

Etiópia

A Jerusalem Post jelentése szerint az izraeli kormány 17 millió sekeles pótköltségvetést hagyott jóvá az afrikai országból érkező bevándorlás támogatására, illetve befogadóközpontok létesítésére. A tervek szerint 2014. március végéig mintegy 2200 személy alijázik Etiópiából, akik jelenleg az ország északi részén fekvő Gondar városban nagyon rossz körülmények között élnek. Az új döntés havonta 250 falas mura bevándorlását teszi lehetővé. A falas murák zsidó eredetűek, de a 19. század végén erőszakosan keresztény hitre térítették őket. A Hazatérési Törvény egyik különleges paragrafusára hivatkozva, Amar Slomo szefárd

François Hollande

főbbi 2002-ben hivatalosan a zsidó nép részének nyilvánította a falas murákat, akiknek Izraelbe érkezésük után be kell térniük. Becslések szerint mintegy 130 000 etióp származású bevándorló él Izraelben.

Nagy-Britannia

A londoni Jewish Chronicle közölte, hogy október elsejétől a 64 éves, zsidó származású Lord Neuberger of Abbotsbury (alias David Neuberger) tölti be Nagy-Britannia Legfelsőbb Bíróságának elnöki tisztét. Szakmai karrierjét a Rothschild-házban kezdte, majd 1974-től ügyvédként dolgozott. A Legfelsőbb Bíróságnak 1996-ban, a Lordok Házának 2007-ben lett tagja. Felesége, Angela Holdsworth ismert televíziós rendező és író. Az új főbíró nagybátyja, Herman N. Neuberger német származású orthodox rabbi, aki 2005-ben halt meg.

Ausztrália

Julia Gillard ausztrál miniszterelnök személyes levélben kérte Jacques Rogge-t, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) elnökét, hogy a londoni olimpiai játékok megnyitására egyperces némasággal emlékezzenek meg arról a tizenegy izraeli sportolóról, akiket a Fekete Szeptember nevű terrorizmus elleni akciók során meggyilkolt. A kormányfő levélben jelezte, hogy az ausztrál parlament egyhangúlag támogatta a tragikus évfordulóról történő megemlékezésre vonatkozó határozatot. Az Australian napilap elítélte a NOB vezetőinek habozását, mert „az olimpiai mozgalomnak határozottan ki kell állnia az állandó fenyegetést jelentő sötét erővel szemben”. (Nem történt meg! – a szerk.)

kovács

Csanád és Máté

Szegedi Csanád. Üzenete a lubavicsiaknak (is) szól

Azért is fordultam hozzá, mert közös a múltunk. Előtte is titkolták szülei, előttem is, hogy zsidók vagyunk – nyilatkozta volt Szegedi Csanád, a Jobbik volt ökle (a pártelnök nevezte ennek), a zsidóság elleni uszítás jeles alakja, az antiszemitizmus hazai és európai ikonja, miután felkereste Köves Mátét (ő most a Slomó nevet használja), az EMH vezető rabbiját. Csanád és Máté. Az egyikből nyilas, a másikból rabbi lett. Most megtalálták egymást. A háláchikus zsidó tegyen bármit(!), zsidónak számít! Az, hogy beleszámít-e a minjában, hogy tarthat-e esküvőt stb., nem is kérdés. Pontosabban az illetékes rabbi gusztusának kérdése – ha csak... (a folytatást az olvasó fantáziájára bizzuk). Ennyit a lubavicsi felfogásról.

Máté arról is beszél, hogy felkért egy idősebb rabbit (ő sem túlélő!),

Köves rabbi úr

hogy tanulmányozza a háláchát, mi a teendő ilyenkor. Baruch Oberlander, az ún. idősebb rabbi hosszú tanulmányában a megtéréshez különböző neves ó- és középkori tudósokra hivatkozva csillogtatja meg Csanád előtt zsidóságának megélését. Csak hogy! Más-ként vélekednek a vészidőszak túlélői. De ők nem érdekesek Mátéék számára, tudniillik sem rabbit (pl. Schweitzer Józsefet), sem civilt nem kérdeztek meg, ők mit szólnak a zsidó-nyilas (zsidó) „barátkozáshoz”.

Különbözik is. Már jóval kevesebben vannak, mint a nem túlélők.

Oberlander rabbi tanulmányát figyelmesen elolvastuk, és nem tudtunk szabadulni attól az érzéstől, hogy előre elhatározott szándékkal a Csanád melletti kiállást akarta igazolni. Merthogy van néhány itthon működő rabbi, aki

képes ugyanilyen terjedelemben egy olyan, hasonlóan nagynevű rabbiktól származó idézetekkel alátámasztott tanulmányt készíteni, amely pontosan az ellenkező eredményt hozza.

De ne becsljük le a szerzőt. Ő is képes lenne rá.

A túlélőkről már szoltam. De mi van a mártírokkal? Ők ugyanazt az árpádásvos zászlót, karszalagot látták maguk előtt halálba menetelüket megelőzően. Azt, amit Csanád viselt, a párt ökle, a nyilas elveket valló és hirdető ember. A mártírok meg csak forogjanak sírjukban – mondhatnánk, ha lenne sírjuk. De nincs! Mert Csanádék szellemi elődei kiirtották őket!

Nem baj, Máté! Egy lubavicsival több lesz.

Nem baj, Csanád! Praktikus cselekedtetél, mindjárt mohélhoz (is) fordultál.

ZÁCHOR ét áser ászá löchá Ámálék...

1. Ha valaki nem tudja magáról, hogy ő zsidó, még nem muszáj nyilasnak lennie.
2. Ha valakiről megtudják, hogy zsidó, nem ildomos megvesztegetni e tény felkutatóját, hogy ne hozza nyilvánosságra. És hamisítványnak nevezni az erről tanúskodó hangfelvételt.
3. Ha már nyilvánosságra került, hogy zsidó, ne védekezzen olyképp, hogy nem a származás a fontos, hanem az, hogy mit tett le a nemzet asztalára.
4. Ha nem a származás a fontos, akkor miért jelentkezik egy rabbinál, hogy már nyilvánosan is zsidó akar lenni?
5. Ha évekig szenvedtük antiszemita szövegeit, láttuk a boltjában árult nyilas szuveníreket, most, hogy kiderült, „a mi kutyánk kölyke” – mindez semmissé vált?
6. Miután bocsánatot kért eddigi tevékenységéért, a nem túlélők könnyen megbocsáthatnak neki.

(mazsihisz.hu nyomán)

Körzeti kitekintő

Debrecen

Tizenöt amerikai diák „támadta meg” az 1894-ben épült ortodox zsinagóga belülről felújításra váró épületét. A fegyverük seprű, lapát, tör-lőröng és egyéb, takarításhoz tartozó kellékek. Kik voltak ők?

Az SOS International zsidó életfenntartást szolgáló projektje idén magyarországi, romániai, ukrainai, ausztriai és izraeli temetők és templomok állapotának javítását tűzte ki célul. A Potomac, Marylandi projekt „szülei” Rabbi Joel és Aviva Tessler, akik városunkban is aktívan irányították a diákokat. Egy július végi délutánon a rekkenő hőség ellenére a Pásti utcai nagy múltú ortodox templomban a dolgozók kezek által irányított fent említett „fegyverek” segítségével az ódon padlózat és a padok tisztábbá váltak. A csoportot Kreislerné Grósz Zsuzsanna alelnök fogadta, aki Éliás Viktorral, az Idősek Klubjának vezetőjével együtt megismertette a vendégeket a hitközség életével.

A munka után „pihenésként” közösen imádkoztak minchát Rabbi Joel Tessler vezetésével az ortodox temp-

lom szomszédságában lévő bét hámidrásban.

Ez egy jel volt az Örökkévaló részéről: szeretné, ha ez a műemlék-ké nyilvánított zsinagóga fennmaradna az utókor számára.

Köszönjük a segítséget Rabbi Joel Tessler csapatának!

Hírek, események röviden

– **Adományok.** Szegő László 30 ezer Ft-ot küldött a Szeretkezőház részére. Schlesinger Éva elhunyt családtagjai emlékére 15 ezer Ft-ot adományozott az Újpesti Idősek Otthonának.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

MAGÉN ISTVÁN

Azarel falusi estéje 3.

Olvásónapló

Elmerülünk Pap Károly Azarel falusi estéje... című novellájának dimenzióiban. Érzékeljük a Svarc nagybácsi közelségét a pult mögött, viseltes, fekete kalapjának íve megtöri a petróleumlámpa fénykévéjét. Beszívjuk az üzlet előterében álldogáló parasztok pipájának fanyar füstjét. Halljuk a falusi estéből beszűrődő csendet, aztán a járőröző csendőrök rideg csörtetését a messzi tájban.

Az antiszemitizmussal aligha lehet vitatkozni. Mert irracionális, a józan ész érveinek szorításából úgy csúszik ki, mint a hal. Tulajdonképpen egy barbár rituálé, egy ördögi szekta. Ha felüti a fejét, bármilyen komikusan hangzik, zsidók híján is bűnbakot talál. Igény van rá... Axiómái képlekenyek, összetapadnak, ragacsosak, mint a sár. Válságok idején a beteg társadalomnak kuruzslószer. Félreértésekre adhat okot a Sém valamennyi leszármazottjára vonatkozó elnevezés. De a zavaros definíciók ellenére is alkalmas lincshangulatot kelteni, gyűlölködni, uszítani. Kiforgatott, fél- és negyedígazságokat terjeszteni. Ettől lesz tömegbázisa bizonyos korokban és helyeken. Mindenki hozzáteheti a saját adalékát, szellemi nyomorúságának lenyomatát. Ez a monokróm egyhangúsággal szajkózott vádakból kevert gyűlöletbeszéd pogromokhoz, tömeggyilkosságokhoz vezet. Sírokat rombol, mártírok emlékét gyalázza, szidalmaz, védteleneket inzultál – pusztít. Tudathasadásos rögeszmerendszer, mely elvégzi a dolgát. Rendet vág az agyakban. Helyet csinál a minden józan vitát eltaszító fizikai erőnek, vadságnak, brutalitásnak.

Vajon mi a teendője, egyáltalán szüksége van-e bizonyos óvintézkedésekre az őt körülvevő áskálódó fenevadakkal szemben, vagy esetleg szégyenkeznie kell-e annak, aki a lehetőségekkel jól sáfárkodva, a vele született tulajdonságait vállalva, szorgalmát, kitartását, intelligenciáját latba vetve, viszonylagos polgári jólétet, egzisztenciát, megbecsülést, urambocsá gazdagságot vagy dicsőséget szerez magának, családjának, nemzetének, úgy is mondhatnánk, a „gazdanépek”, mely befogadta?

A gyermek Pap Károly, a 12–13 éves Kari éppen százegynéhány évvel azelőtt hallgatta azt az esti beszélgetést, melyet az Azarel falusi estéje... című novellában megörökített.

Miközben a kifejezőkészség ésszerűségét és tömörségét csodáljuk, megállapíthatjuk, hogy ez az este meghatározó jelentőségű volt további életében. Azarel című regényében egy megoldatlan pszichológiai problémahalmaz kifejeződéseivel szembesülünk, melynek kialakulásában része lehetett az apai részről zsidó, az anyai ágról magyar paraszti gének különös keveredésének, konfrontációjának. A gyermek első ízben találkozik zsidóságának elborzasztó fonákjával, egy olyan konfliktushelyzettel, mely min-

den egyébnél jobban megterheli alakulót, fejlődő lelkét: az antiszemitizmussal és az ehhez kapcsolódó marcangoló kétségekkel. „...a zsidóság valami különvalóságot, alsóbbrendűt, társadalmilag ha nem is titkolandót, de mellőzöttet jelent. Ezzel kezdődött meg számomra a zsidókérdés” – vallotta Lesznai Anna író nő gyermekkoráról szóló visszaemlékezésében. A zsidó lélek mibenlétének meghatározása, különösen a magyarországi zsidóké, egy elmélyült, a mélyesszékbe hatoló tanulmányt tenne szükségessé.

„...Hát ezért haragszunk mink magukra, ahányan csak vagyunk! – Érti már?

Erre most már mindnyájan erősen bólogatnak és hümmögnek.

– No, Svarc úr – mondja az egyik –, erre feleljen, had' lám.

– Most benne van a pácban.

– Dehogyan vagyok – mondja a nagybátyám. – Mindenki magán segít. Nem vagyok én se más, se apostol. És ha valakinek a szemére akarják vetni, hogy itt kezdte magukkal, aztán elfeledi magukat, akkor sokkal jobban tennék, ha az uraságnak mondanák ezt, ne nekem. A Sárreteknek meg a Zobokynak. Ők aztán igazán itt maguk közt kezdtek, meg végzik is. Csak mulatni mennek fel Pestre vagy a parlamentbe. (...) És ők nemcsak hogy tudják a maguk panaszaikat, meg nemcsak hogy a maguk munkájából élnek százsorta inkább, mint én, hanem a törvényt is mind ők csinálják. Nemcsak maguknak, nekünk is. Zsidónak, parasztnak egyszerre. Aztán ők igazán a maguk vére. Színazon vér. Miért nem csinálnak olyan törvényt, hogy jobb legyen maguknak minden! Drágább a búza, és ne csak a liszt meg a bór! És nagyobb a napszám. Rajtuk múlik!”

A szociális érzékenység forradalmakat szított. „...a társadalom, melyben immár nem pusztán a politika üzlet, hanem az üzlet a politika, ez a társadalom felháborodik a zsidó megmaradt kalmárvisselkedésén.” (Horkheimer – Adorno) A magyar úri osztály sértettségére a zsidó polgári komfortból kinőtt szocialisták és forradalmárok tevékenysége miatt majdnem ugyanolyan mértékű volt, mint 1514-ben.

Most még csak hümmögnek a derék parasztok a „zsidó” merészségén, aki nem áttolja említeni uraikat, akik „igazán a maguk vére”. Hümmögnek, viccelődnek. Vitatkoznak, sőt kezdeményezik a nyílt és talán bizonyos fokig még őszinte vitát. „...nem zsidó barátimmal nagyon szívesen és nagy érdeklődéssel beszélgetek el róla, vannak-e úgynevezett faji vonások bennem és írói munkáimban” – írta Bíró Lajos, az író a „boldog békeidő” délutánján, egy világháborúnyira Trianontól. De azoknak a parasztnak a gyermekei és unokái pár évtized múlva már nem hümmögnek és nem viccelődnek. Kegyetlenül rájuk zárják a vagonajtót...

Ha nem így történt volna, arra kényszerültek volna, hogy saját uraik felett törjenek pálcát.

„– Nem lehet, aszondják, nem engedi Bécsbe az osztrák.

– Úgy ám, csak maga higgye.

Csönd lesz, mire egy másik veszi át a szót:

– Hát haragszunk mi éppen eleget az uraságra is.

– De nála bent nem mernének úgy neszezni, mint itt az én boltomban. Mert az mindjárt azt mondaná, hogy szocialista, aztán lecsukná magukat. Azért hát inkább csak a zsidót szidják. Azt könnyebb. Pedig mi csak azt tesszük, amit a törvény nekünk megenged, és azt megengedi maguknak is.”

A megélhetés, a kultúra, az identitás kritériumai egy nagyobb, általánosabb, emberfeletti igazságérzetnek. Heller Ágnes írja: „Az anyagi javak elosztása mindig része volt az igazságosságról kialakított nézeteknek, és foglalkoztatta az idevonatkozó elméleteket.”

A szegénység, a nyomor, akárha lelki, szellemi is, megtorlásért kiált.

Minden bölcsesség hamuvá lett a krematóriumokban. Minden bölcsesség újjászületett Izrael Állam megalakulásával. Kurt Tucholsky Arnold Zweignek írott levelében egy ismeretlen levélírótól idéz: „A zsidó gyáva. Boldog, ha nem rúgnak bele – vagyis a rúgást eleve úgy fogadja, mint ami megilleti. Meglapul: »csak az üzlet!« (...) ...egyáltalán nem tudja felfogni, mi volna a hősiesség.” Izrael Állam létrejötte papírszemétté gyűrte az efféle megállapításokat.

„Erre valamelyik ravasz mosolyú szólalt meg:

– Akkor hát Svarc úr, maga is elismeri, hogy az urak rossz, gonosz törvényeket csináltak. Eszerint hát úgy gondolja, hogy meg kellene változtatni a gonosz törvényeket?

Most kivette szájából a pipát, és a nagyobb nyomaték kedvéért azzal mutogatott a nagybátyámra.

– Akkor hát maga is szocialista.

Mindnyájan mosolyogtak.

– Úgy van. Be a börtönbe Svarc úrral, híjjátok csak a csendőrt!” Ami 1908 nyarán még vicc volt, az tíz évvel később már véresen komoly.

A szatocsbolt nyitott ajtaján befúj a hús, esti szellő.

„– Nagybátyám levette a szemüvegét, hogy hasonló ravaszsággal válaszoljon. Ámde még mielőtt megtehetné volna, nagynéném a pult mögött rekedten felcsattant a fémhomályban.

– Szocialista az ördög – mondta –, nem mi! Keresztes úr is jobban tenné, ha az otthona után nézne, nem pedig itt lopná a napot ilyen buta fecsegéssel (...). Te meg, Miska – ezt a férjének mondta –, mit ugrasz be a Keresztes úrnak? Keresztes úr szórakozni akar. Nincs pénze fröccsre, hát idejön szidni a zsidót, vagy valakit. Már megmondtam elégszer, hogy itt nálam nem lehet zsidózni. Ha maga nekem Keresztes úr, akkor mi sem vagyunk zsidók magának, hanem tisztára és egyes-egyedül Svarc úrék vagyunk. És nem »zsidók«. Ha meg maga jobb életet akar, csinálja meg magának. De ne akarja, hogy az én uram legyen szocialista a maga kedvéért. Legyen maga az, ha ülni akar. De minket hagyjon békén az ilyen beszédekkel egyszer és mindenkorra.”

(folytatjuk)

Mártír-istentiszteletek 2012/5772

Szentesen

a megjelenteket *Stern Sándor* köszöntötte. *Feldmájer Péter* Mazsihisz-elnök beszédében kiemelte, hogy a múlt század elején megjelent modern politikai antiszemitizmus egyeses folytatásaként fokozódott a gyűlölet odáig, hogy elpusztították a magyar zsidóság túlnyomó részét, köztük több száz szentesit, akik a város halottai is. Napjainkban sokan ugyanazt a politikai metelyt terjesztik, és egyre növekszik a zsidóellenes cselekedetek száma.

Szibrik Imre polgármester meghatározó szavakkal emlékeztetett a borzalmakra, és egyben elítélte a közelmúltban történt antiszemita inzultusokat, kiemelve: éppen ideje volt, hogy a köztársasági elnök felemelje szavát.

Markovics Zsolt főrabbi gyászbeszédében széles ívű panorámát adott a jelenlegi elkeserítő magyarországi helyzetről, hangsúlyozva, nekünk nem elfogadható az, hogy a gyilkosoknak szobrot állítsanak és antiszemita alkotók műveit tanítsák az iskolákban.

A gyászoló gyülekezetet a református egyházközség nevében *Imre Ernő* nyugalmazott lelkész biztosította együttérzéséről. A megemlékezésen jelen volt *Veres-Robai Réka* evangélikus lelkész is.

A polgármester, a Mazsihisz-elnök és *Erdélyi Miklós*, a hőmezővásárhelyi hitközség elnöke megállapodtak, megvizsgálják, miként lehetne közös erőfeszítéssel megmenteni a pusztulástól a temető szertartási épületét.

Kecskeméten

1222 áldozatra emlékeztek. A temető Mártírcsarnokában égtek a gyertyák, zengett az ének és szólt az imádság. *Grósz Andor* elnök üdvözölte a megjelenteket, köztük *Feldmájer Pétert*, a Mazsihisz elnökét és a társegyházak képviselőit: *Kuti Józsefet*, a Református Egyház lelképásztorát és *Kis Jánost*, az Evangélikus Egyház igazgató lelkészét.

Róna Tamás rabbi felidézte, hogy a helyi hitközség történetében számos építő kezdeményezést elindítottak, ám 1944 júniusában mindennek vége szakadt. „Két szerelvény gördült ki a kecskeméti vasútállomásra. Hittestvéreinket, 1400 embert vittek el a mindent elnyelő haláltáborba. Az ő emléküket őrizzük ma is, mint azóta minden évfordulón” – mondta *Róna Tamás*.

A város nevében *Mák Kornél* alpolgármester, majd a társegyházak képviselői is kifejezték együttérzésüket a gyászistentiszteleten.

Cegléden

a több mint félezer ártatlanul megölt áldozat emlékét *Róna Tamás* rabbi idézte fel, megemlítve azt is, hogy voltak, bár kevesen, akik a vézorkorszak idején emberségből példásan vizsgáztak, és segítettek az üldözötteknek.

A megemlékezésen a környező településekről is többen megjelentek, így *Szolnokról* és *Nagykőrösről* is. Jelen volt *Feldmájer Péter*, a Mazsihisz elnöke, akinek hathatós támogatásá-

tósága és tagsága a zsinagóga előterében márványtáblát állított elhunyt hittestvérünk, *Ceisler Gábor* emlékére, aki nemcsak szeretettel kötődött a város zsidóságához, de anyagi segítséget is nyújtott az imaház állagának megőrzéséhez.

Szombathelyen

a gyászmemorialisra *Hende Csaba* honvédelmi miniszter, a térség országgyűlési képviselője beszédében úgy fogalmazott: nem felejtjük a magyar állam felelősségét, hogy nem tudta megvédeni állampolgárait a jogfosztástól, a fizikai pusztulástól.

Hagai Meir-Zahav, Izrael magyarországi nagykövethelyettese szerint a zsidó szó elhangzására Magyarországon még ma is kigyulladnak a vészlámpák.

Hanti Vilmos, a MEASZ elnöke hangoztatta: Magyarországon erősödik az antiszemitizmus, mint ahogyan erősödik mindenféle kisebbség elleni fellépés.

Puskás Tivadar polgármester (Fidesz-KDNP) köszöntötte az emlékezőket, köztük *Veres András* katolikus megyés püspököt, *Zoltai Gusztávot*, a Mazsihisz üv. igazgatóját, *Ipkovich György* és *Nemény András* szocialista országgyűlési képviselőket, *Harangozó Bertalan* megyei kormány megbízottat, valamint *Kerecsényi Zoltánt*, a MEASZ alelnökét.

A kegyeletes esemény, amelyen *Áron Doved* kántor és rabbihelyettes végezte a liturgiai funkciókat, koszorúzással zárult.

Karcag: Deutsch László főrabbi

durvább rasszista, antiszemita megnyilvánulások ellen. Hiszen aki a történelmet nem ismeri, az megismételheti. Ezt kell európai civilizált népként megakadályozni, ami mindannyiunk kötelessége.

Aser Ehrenfeld, a DZSH rabbija kihangsúlyozta: nemcsak 6 millió zsidó pusztult el a holokausztban, hanem az egész európai civilizáció is. Ebben a pusztításban minden tekintélyét és erkölcsi hatását elvesztette Európa. *Bál Sém Tovnak*, a chászidizmus alapítójának szavait idézte: „A száműzetés a feledéssel kezdődik, a megváltás titka az emlékezés.”

Felmerül a kérdés: akik aktívan vettek részt a pusztításban, de akik „csak” passzívan nézték végig, miként hajtják a 20. századi magyar pribékek a csecsemőket, agastyánokat, betegeket, asszonyokat, gyerekeket a biztos megsemmisülés felé, hogyan tudnak nyugodtan aludni, és magukban, de a külvilág felé is tagadni és meg nem történni tenni a szörnyű mészárlást?

A nyitrai főrabbi akkoriban levélben kérte az amerikai nép segítségét pontos térképek kíséretében, amelyek megjelölték a borzalmak színhelyeit, hogy támadják meg a vasútvonalakat és állítsák meg a zsidó nép pusztulását.

Válasz nem érkezett...

Spinoza, a híres középkori filozófus rámutatott arra, hogy „nincs még egy olyan nép a világon, amelynek annyi mártírja lenne, mint a zsidóságnak”.

A Kristallnacht után Berlin legnagyobb zsinagógáját már alig egy oszlop tartotta, de az örökmécses tovább égett. Ez jelzi az örök zsidó népet, hiszen a mécses örökké ég, és soha nem lehet kioltani...

Az emlékezőbeszéd után az önkormányzat kulturális bizottságának osztályvezetője és Majoros László nyugalmazott mérnök ezredes koszorút helyezett el legyilkolt társaink emlékoszlopánál.

A zsolttárolat *Nógrádi Gergely* kántor recitálta, a gyászimát *Somogyi László* túlélő mondta el.

Veszprémben

mint minden évben, ezúttal is *Schweitzer József* nyugalmazott or-

szágos főrabbi és családja megtisztelő részvétele mellett tartották a gyászistentiszteletet. Az emlékezőket *Máthé Éva*, az előjáróság tagja köszöntötte, majd a különböző helyszíneken *Verő Tamás* rabbi és *Klavinszkij Anatolij* kántor közreműködésével emlékeztek a mártírokra. Sz. Csordás Éva előadóművész Radnóti Miklós verseivel idézte meg a holokauszt eseményeit.

A többi helyszínen *Porga Gyula* polgármester, a Hit Gyülekezetének tagjai, a DK és az LMP képviselői, továbbá az együtt érző civilek is lerótták kegyeletüket a hitközség tagjai mellett.

Máthé Éva hangsúlyozta az összefogás fontosságát egyrészt a zsidó szervezetek között, másrészt a zsidóság és mindazon személyek, intézmények, szervezetek között, akik a közbeszédben teret nyert zsidózást, a holokauszt tagadását elítélik, és tenni akarnak az antiszemitizmus ellen.

A megemlékezés a temetőben gyászistentisztelettel folytatódott, amelyen *Verő Tamás* ismertette a folyamatokat, amelyek a vidéki zsidóság – köztük a veszprémi – teljes megsemmisítéséhez vezettek. A városban lezajlott események között megemlítette a nyilaskeresztes vezető, *Schiberna Ferenc* által 1944. június 26-ra a ferences rendi templomba a város zsidótlanítása alkalmából meghirdetett hálaadó misét, amelyet bár *Mindszenty József* püspök nem engedélyezett, a korabeli tanúk elmondása szerint a nyilasok részvételével mégis megtartották.

Porga Gyula polgármester beszédében felvállalta az akkori magyar társadalom felelősségét, és nyomatékkal kijelentette, hogy magyar emberek követték el másik magyarokkal szemben azokat a lépéseket, amelyek az itt élő zsidóság csaknem teljes megsemmisítéséhez vezettek. Reményét fejezte ki, hogy ez többé nem fordulhat elő.

Az istentisztelet az ősi gyászimával, a kádissal fejeződött be.

Szombathely: a zsinagógában

Nagykőrösön

a gyászistentisztelet kezdetén *Alba Mirjannak*, a hitközség Ifjúsági Csoportja vezetőjének kezdeményezésére a gyászoló 414 mécsést gyűjtöttek meg az elhurcolt áldozatok emlékére.

Róna Tamás rabbi beszédében emlékeztetett arra, hogy még a 20-as években is, amikor felavatták a nagykőrösi izraelita templomot, a helyi emberek együtt örültek a zsidó közösséggel, és az ünnepségen nemcsak nagy híru rabbi és kántorok vettek részt, hanem szinte az egész város képviseltette magát, s mégis majd két évtizeddel később mérföldes fal épült a két csoport között, nem volt, aki segítőt kezet nyújtott volna az üldözötteknek.

Felidézte egy helyi zsidó költő, *Székely József* szívfejtő sorait, amelyeket még a 30-as években írt, amikor megkezdődtek a városban a zsidóellenes támadások.

A gyászimát *Nógrádi Gergely* recitálta.

Az eseményen részt vett *Feldmájer Péter*, a Mazsihisz elnöke és több neves külhoni vendég is.

val sikerült az imaház belső részét a közelmúltban felújítani.

Az együtt érzők sorában helyet foglalt *Földi László* polgármester is, aki az önkormányzat segítségét ígerte az imaház külső renoválásához. A gyászimát *Zucker Immanuel* kántor recitálta.

Steiner András

Karcagon

Csillag Barnabás, a hitközség elnöke köszöntötte a megemlékezés résztvevőit, majd felolvasta a Mazsihisz elnökének, *Feldmájer Péternek* együtt érző levelét.

Molnár Sándor, a hitközség alelnöke emlékezett a karcagi áldozatokra, azokra a zsidó emberekre, édesapákra, édesanyákra, gyermekekre, akikről csak a szüleitől hallott, és akiknek hiányát a hozzátartozókön kívül ők érzik igazán, akik ma is Karcagon élnek.

A gyászistentiszteleten *Deutsch László* főrabbi mondott beszédet, *Szilágyi Gábor* kántor énekelt. A megemlékezés végén együtt mondta el az egész közösség a kádist. Itt említjük meg, hogy a helyi hitközség veze-

Debrecenben

Horovitz Tamás elnök beszédében kiemelte: kötelességünk mindazokra gondolni, akiknek mellettünk lenne a helyük hosszú időkre, hogy átadhassák annak a világnak a történetét és eszmeiségét, melyet akkor kellett elhagyniuk, amikor elhitték, hogy életük és szeretteiké békében és nyugalomban telhet. Nekünk azt az örökséget kell továbbvinni, melyet atyáink és rabbijaink hagytak ránk.

Az önkormányzat kulturális osztályvezetője, *Szentei Tamás* mély együttérzését fejezte ki elpusztított zsidó honfitársaink miatt. *Amos Oz* izraeli író művéből idézett, miszerint „az antiszemitizmus csöpög Európa csapjaiból”, egyben meggyőződését fejezte ki, hogy még egyszer ilyen népirtás nem történhet meg.

Majoros László nyugalmazott mérnök ezredes minden évben megemlékezik azon munkaszolgálatosokról, akiket Debrecenből nem mészre, Apafánál löttek agyon. Az ottani tömegsírban sikerült örök nyugalomra helyezni őket a zsidótemetőben. Elmondta, hogy napjainkban sokat tehetnének az ország irányítói az egyre

Raoul Wallenberg
EMLÉKEST

2012. SZEPTEMBER 9. VASÁRNAP 17.00 DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA

Az emlékezt fővédnökei: Prof. Dr. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Dr. Erdő Péter bíboros prímás, Esztergom-Budapest érseke
Beszédet mond Dr. Áder János, Magyarország köztársasági elnöke, valamint Dr. Frölich Róbert főrabbi.

További információ: www.eletmenete.hu, www.mazsihisz.hu, www.wallenberg.hu

100. évforduló
RAOUL WALLENBERG
WALLENBERG ÉV 2012

Schweitzer: a hála áldozata örökké megmarad

Vissza kell utasítani mindazt a gonoszsgot, amely embereket vagy embercsoportokat méltóságukban megaláz – hangsúlyozta Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere a humán napja alkalmából tartott megemlékezésen a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban.

A humán napját 2001 óta minden évben Raoul Wallenberg embermentő svéd diplomata augusztus 4-i születésnapjához kapcsolódóan tartják Magyarországon.

A Raoul Wallenberg születésének 100. évfordulója alkalmából szervezett rendezvényen a miniszter úgy fogalmazott: szégyenletes bűn az antiszemitizmus, elfogadhatatlan bűn a cigányság

Balog Zoltán és Schweitzer József

MTI fotó: Soós Lajos

megbélyegzése, de legalább akkora bűn rasszizmussal vádolni azokat, akik valójában nem azok. Politikai haszonszerzésből történik az, amikor a politikai ellenfelek egymás fejébe vágják a rasszista vádakot, ez pedig az áldozatok kárára van – tette hozzá.

Balog Zoltán kiemelte: amikor az Országgyűlésben származásuk alapján gyaláznak valakit, akkor meg kell szólalni, ugyanis vannak most is szellemi örökösei a fajgyűlölőknek, az internet világában pedig nekik könnyebb dolguk van, mint korábban.

A miniszter fontosnak nevezte, hogy a következő nemzedékek megtanulják: „mi soha nem leszünk szövetségesei ilyen gondolatoknak”. Ugyancsak lényegesnek mondta, hogy a zsidó szervezetekkel egyeztetni kell arról, hogyan lehet „méltányosan és tisztességesen” tanítani a holokauszt történetét. Rámutatott: a nemzeti alaptantervbe először került bele a cigányság története.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának vezetője emlékeztetett arra: a 20. század diktatóriái idején sokan áldozatul estek a hazugságnak, és „támogatták a támogathatatlant”, amivel szembe kell nézni, mert erre is szüksége van Magyarországnak.

Balog Zoltán szerint azok, akik az embertelenség idején szembefordultak a gyűlölettel, mentették az embereket és a becületet is, azonban „nem tudták feltartóztatni az emberi gonoszsgot és a pusztítást”, de „emléküket minél magasabba kell emelni”.

Mint hangsúlyozta, „amikor a történelem igazságáért küzdünk, akkor a saját igazságunkat szeretnénk megőrizni a jelenben”, és akkor „az aktuális politikai helyzetről is beszélünk”. Felhívta a figyelmet arra, hogy az első Orbán-kormány idején, 2002-ben határozatot hoztak a Holokauszt Emlékközpont megalapításáról, és amikor az 2004-ben megnyílt, a Fidesz képviselői is jelen voltak, noha nem ők voltak hatalmon.

Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója arról szólt, hogy az embermentők „a gyűlölet tobzódása idején sem inogtak meg”, sok leleménnyel segítettek „a halálra hajszolt zsidó polgárokat”. Tetteikkel a magyarság méltóságát őrizték, a nemzet becületét védtek – állapította meg.

Mint mondta, intézményük a holokauszt áldozatai emlékének megőrzésére jött létre, és eddig mintegy 200 ezer meggyilkolt ember nevét sikerült felkutatniuk, amelyeket fel is írtak az emlékközpontban található Áldozatok falára.

Az intézményvezető úgy fogalmazott: „sűtsa örök szégyen a deportálás megszervezőit és kiszolgálókat, az embermentőknek pedig járjon társadalmi tisztelet, övezzé őket örök megbecsülés”. Annak a meggyőződésének adott hangot, hogy a vézskorszak idején is „lehetett nemet mondani”. Utalt arra, hogy az embermentők általában ismerték a mentetteket, de akadt olyan is, aki „a kezdeti izgalom után” inkább továbbküldte védencét.

Kitért arra, hogy országszerte voltak mentőakciók, egyházi személyiségek keresztlevelek átadásával segítettek, de voltak az embermentők között orvosok, diákok, tanárok, háziasszonyok, cselédek és vállalkozók is.

Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi az áldozatok bemutatásáról szóló zsidó hagyomány tanítását idézve úgy fogalmazott: „egykoron minden áldozat bemutatása megszűnik, ám a hála áldozata örökké megmarad, amelyet szívünk meleg üzenetével mutatunk be azok előtt, akik (...) elkövettek a nagy művet, hogy ki-ki segítse az ő felebarátját”.

Strausz József, egy munkácsi embermentő család leszármazottja – aki meg is jelent a rendezvényen – videofelvételen mondta el, hogy szülei egy hat éves zsidó fiút rejtettek el a házukban.

Az egészségi állapota miatt távol lévő 105 éves Brandeis Elza, aki Soros György édesanyjának megmentéséért korábban a Világ Igaza kitüntetését is megkapta, videoüzenetében arról beszélt, számukra természetes volt, hogy segítettek a bajbajutottakon.

A rendezvényen Deme Péter, az Igaz Emberek Társaságának elnöke és Szita Szabolcs nyújtotta át a Helytállásért elnevezésű díjat, melyet Nizalowski Ernő egykori hadipilóta személyesen vett át, őt állva, vastapssal fogadta a közönség. A további kitüntetettek posztumusz kapták a most először átadott elismerést. Breuer Pál ezredes, Kiss Pál egykori hőmezővársárhelyi polgármester, Kulifay Imre református lelkész, Magyar Dezső rendőr őrnagy, Pusztai Lajos és felesége, Pusztai Lajosné házastestvér, Sedivy László református lelkész, Szederkényi Engelbert Henrik tartalékos alhadnagy nevében családtagjaik, illetve Ficzer Tamás református lelképásztor vették át az oklevelet.

A rendezvény végén a résztvevők az Áldozatok falánál elhelyezték az emlékezés mécseseit és köveit.

Az eseményen megjelentek – mások mellett – a diplomáciai testület tagjai és Harmati Béla nyugalmazott evangélikus püspök.

Az Igaz Emberek Társaságának elnöksége és a Holokauszt Közalapítvány Raoul Wallenberg születésének 100. évfordulója alkalmából idén alapította a Helytállásért elismerést. A magyar embermentők a napjainkban előkerülő dokumentumok alapján – leginkább túlélő szemtanúk hiányában – az izraeli Jad Vasem Intézet által kiadott Világ Igaza kitüntetés nem kaphatják meg, ennek pótlására hozták létre a magyar díjat, a jeruzsálemi intézménnyel egyeztetve.

(Az MTI nyomán)

A tények ereje: Csatóry ott volt a rámpán, szelektált, kínzásokra adott utasítást

A kassai gettóparancsnok tevékenysége a HDKE kutatásai tükrében

A háborús bűncselekményekkel gyanúsított Csatóry Lászlónak több lehet a felelőssége, mint amivel sajtóértesülések szerint az ügyvétség jelenleg vádolja – mondta el Gellért Adám nemzetközi jogász a Holokauszt Emlékközpont sajtótájékoztatóján. A Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány (HDKE) külső munkatársa az elmúlt két hónapban a magyar és a szlovák levéltárakban végzett kutatást. Ennek alapján számolt be a kassai zsidóság gettóba tömörítéséről, a deportálásokról és Csatóry László szerepéről.

A kutatók felelősségének tudatában akar hozzájárulni az újságírók munkájához a Holokauszt Emlékközpont – mondta Szita Szabolcs történész, ügyvezető igazgató az intézmény által szervezett sajtótájékoztatóon. Az eseményen gazdag tényanyaggal mutatták be elsősorban Csatóry László szerepét a kassai zsidóság gettósításában és deportálásában.

Céljuk nem az ítélezés vagy a felmentés, hanem a hiteles dokumentáció ismertetése, mert amióta az ügy kipattant, a sajtóban sok téves információ és hibás adat látott napvilágot. Ennek okát Szita elsősorban a megkésettégekben látja. Az idők során eredeti iratok veszttek el, mementék kaptak lábra, az elmúlt évtizedekben a témát hallgatás övezte.

Az ügyvezető igazgató hangsúlyozta: jelenlegi tudásuk a feltárás egy bizonyos állapotát tükrözi. Mindamellett már most sokat lehet tudni arról, mi történt a kassai gettóban, illetve gyűjtőtáborban. A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája című munka rengeteg adatot közöl a gettókról és a gyűjtőtáborokról – említette Szita a jeles amerikai holokausztkutató, Randolph L. Braham főszerkesztésében napvilágot látott alapművet (Budapest, 2007). (Randolph L. Braham Ábrahám Adolf néven, erdélyi magyar zsidóként, 1922-ben született Bukarestben.) Ebből a munkából is kiválgatták: lehetett nemet mondani az embertelen parancsokra. Igaz ugyan, a csendőrökre, polgármesterekre hatalmas nyomás nehezedett, de akadtak, akik nem vettek részt az aljasságban. Nyugdíjba vonultak, leköszöntek a posztjukról, vagy egyéb módon szabotálták a humánumellenes feladatokat.

Sajnos azonban sokan voltak, akik velük ellentétben a szó szoros értelmében túteljesítettek a tervet. Karrierizmusból, gonoszsgából, bizonyítványgyűlésből. Ezek azok a bűnök, amelyek nem évelnek el – emelte ki a történész.

Magyarország alaposan megkésett a háborús bűnösek ügyének feldolgozásával. Ezt érzékelteti, hogy az egykori NSZK-ban már a 70-es években jelentek meg könyvek a témában. Vizsgálták például azt a kérdést, milyen hatással van a társadalomra, ha idős emberek ellen elmarasztaló ítéletet hoz a bíróság. A társadalom többségének véleménye: korhatára való tekintet nélkül el kell végezni a felelősségre vonást.

A háború végétől, 1945-től 1965-ig az NSZK vezető jogásza 22 kötetben adták közre munkájuk részleteit. A 90-es évekre feldolgozták a peranyagokat, és 1998-ban publikálták őket. A mű kategóriák szerint csoportosítja az áldozatokat (13 kategória), a bűnöket (11 kategória). Bemutatja a bíróság munkáját, azt, hogy hol, mikor, kik voltak az áldozatok, milyen volt a felelősségre vontak elleni eljárás, milyen tényezők alapján milyen ítéletet hoztak. Ausztriában, Bécsben szintén külön munkabizottság alakult, ugyanebből a célból.

Magyarországon évtizedek múltak el úgy, hogy a holokausztról még a felsőoktatásban sem esett szó. A dokumentumok is szétszórvan találhatók meg. A magyar közigazgatás, a népbíróságok egyik sajátossága ugyanis, hogy az aktákat korántsem olyan precízen kezelték, mint például a német. Kivettek belőlük részeket, másokat átvettek máshonnan. Így a kutatóknak magyarországi, kassai, amerikai levéltárakból és szakirodalomból egyaránt kell dolgozniuk.

A kassai események történelmi hátteréről beszélt Csósz László történész. A magyarországi holokauszt nemcsak magyar nemzeti tragédia, hanem világtörténelmi léptékben is elképesztően drámai esemény – hangsúlyozta. A magyar zsidók többségét 1944-ben deportálták, akkor, amikor az európai zsidóság megsemmisítése lényegében lezárult. Március 19-én szállta meg Magyarországot a Wehrmacht. Köztudomásúlag ideküldték Adolf Eichmann, aki hozta magával a tisztjeit, és aki a magyar közigazgatás teljes körű együttműködési készségével találkozott. A hazai zsidóság megsemmisítése a magyar politikuskok régtóta tervezett álma volt, függetlenül a náci tervétől. E törekvés élén Endre László belügyminisztériumi államtitkár állt, Pest vármegye alispánja, a legnagyobb rendvédelmi hatóságot vezető tisztségviselő.

Ötvenhat nap alatt megjelölték, gettókba, gyűjtőtáborokba zsúfolták a zsidókat, majd újabb 56 nap alatt mintegy 400 ezer embert küldtek

többségükben Auschwitzba, a gázkamrákba. Az értekezletet Magyarország „zsidótanításáról” 1944 áprilisának elején tartották a Belügy-minisztériumban. A terv szerinti első zóna Kassa és környéke volt. Április 16-án a csendőrök, a rendőrök rárontottak az ottani zsidókra.

Április 21-ére már áll a gettó Kassa szívében – vette át a szót Gellért Adám nemzetközi jogász. A munkaképes zsidókat mind ide zsúfolják. Ettől a naptól május közepéig a gettó parancsnoka dr. Csatóry László rendőrségi fogalmazó.

Az Auschwitzba deportálandókat négy transzportba osztják el. Április 25-étől gyűjtik össze őket a téglagyárban. Az első halálvonat május 15-én, az utolsó két hét múlva, június 2-án indul el. Egy korabeli feljegyzés öt transzportról és 15 707 deportáltról szól; a kassai levéltár adatai szerint számuk 11 839 volt, 7833 Kassáról és 4006 Abaúj-Tolna megye egyéb részeiről.

Minden területen háromtagú bizottság alakul az események irányítására. Élet és halál uraiként ők adják ki a parancsokat. A deportálásokat végrehajtó kassai bizottság tagjai: dr. Horváth György városi rendőrkapitány, Sárvány Jenő csendőr ezredes és Schmidtziffen százados, SS-Hauptsturmführer. Csatóry mint gettóparancsnok a hierarchia utolsó előtti lépcsőfokán áll: az ő alantasi már a csendőrök, rendőrök, azaz a közvetlen végrehajtók.

Kassán a városi gettóból annak felszámolásáig, 1944. április 25-étől május 15-éig viszik át az embereket a téglagyárba. A tanúvallomások mellett, miszerint a gettó parancsnoka Csatóry volt, ezt olyan dokumentumok is bizonyítják, mint amilyen a két jelentés az aláírással: Dr. Csatóry László, gettóparancsnok. Fényképeket a Holokauszt Emlékközpontban bemutatták. Az egyikben Csatóry egy belépési engedélyt tagad meg, a másikban egy rendőrt ítélt elzárásra, mert az megengedte, hogy két zsidó tanácsstag tejet vigyen ki a városba. (Mint a sajtóból ismeretes, Csatóry tagadta, hogy ő lett volna a gettó parancsnoka.)

Csatóry ellen a távollétében korábban Csehszlovákiában lefolytattak egy egynapos eljárást, amelynek ítéletét nem ismerjük – mondta Gellért Adám. (Későbbi sajtóértesülésekben először az szerepelt, Kassán nincs meg az 1948-as eljárás ítélete; mostanra viszont már kiderült, mégiscsak megtalálták.) A kutatások jelenlegi állása szerint azonban körvonala az, hogy ki volt Csatóry, mit csinált, minek volt a parancsnoka és miért felelős – hangsúlyozta a nemzetközi jogász.

A téglagyárban április 25-étől egy hónapon át, a negyedik halálvonat elindításáig folyamatosan összesen 12 ezer ember váltotta egymást mintegy 75 négyzetméter területen. Megérkezésükkor üres szárítófalakat és néhány matracot találtak. A polgármester és a keresztyény egyházak képviselői megtették értük, ami módjukban állt. Lajos kocsin vizet vittek be, élelmiszert is, és istentiszteletet tartottak keresztyény vallású zsidóknak. A gyár körüli rendőrségi kordon azonban korlátot szabott nekik. Ők rendelkeztek élet és halál felett, amint a két zsidó tanácsstag esete is mutatja. A kassai levéltár adatai szerint május 11–24-ig 31 ember pusztult el már a téglagyárban.

Csatóry téglagyári tevékenységéről a magyar népbíróságok annak idején 22 terhelő tanúvallomás, a szlovákiai eljárásban 17 születet.

Horváth György kassai rendőrkapitány szerint „az elszállítandók kijelölését s a csendőrségnek való átadását, s a transzporttal összefüggő összes munkálatokat Csatóry fogalmazó végezte” (Népbíróság I. 197/1946, Dr. Horváth György észrevételei, 1946. jan. 17. 200. oldal).

Április közepétől május 17-ig Csatóry volt a téglagyár parancsnoka – mondta el Gellért. Jól beszélt németül, ami ebben a pozícióban fontos volt, másfelől a kassai rendőrkapitányság politikai osztályvezetőjeként dolgozott. El lehet tehát képzelni, milyen hatalma volt abban a két-három hétben. A különböző bírósági eljárások vallomásai, mintegy két tucat tanú Csatóryt egybehangzóan kegyetlen szadistának írja le. S bár a tanúvallomások a joggyakorlat során nem feltétlenül relevánsak annak megítélésében, milyen bűncselekményt követett el a gyanúsított, tény például, hogy Csatóry a transzportoknál nem engedett légzőnyílásokat vágni a 15–20 tonnás belga vagonokba, és kínzásokra adott utasítást. A bevagonírozásoknál ott volt a rámpán, a szelektálást is ő intézte. Ő ültette ki a lenchézat és a kórházat. Az utolsó vagonokba már nem a szokásos 70–80 embert, hanem 15–20-at raktak fel: árvaakat, aggokat, betegeket. Ez lett az úgynevezett kórházvonal.

Sajtóértesülések szerint az ügyvétség azzal gyanúsítja Csatóryt, hogy bevagonírozott és korláccsal vert embereket. A Holokauszt Emlékközpont kutatásai nyomán felbukkant dokumentumok azt mutatják: Csatóry ellen ennél jóval több és nagyobb horderejű háborús bűncselekmény címen lehet vádat emelni.

Rados Virág

IZRAELI

Fecskék a Falnál

Nagy népszerűségnek örvend a fecskék körében a jeruzsálemi Siratófal, amelynek repedései közt az év bizonyos időszakában nem csupán az imádkozók kéréseit tartalmazó cetlik bújnak meg, hanem az apró vándormadarak fészkei is.

A Tel-avivi Egyetem Madárvándorlást Tanulmányozó Nemzetközi Központjának igazgatójaként dolgozó *Jossi Lesem* és kollégái 88 fészket számláltak össze a szent hely repedései közt. A kutatók munkájának hála jelenleg csak úgy lehet helyreállításokat végezni a falon, ha a renoválás nem veszélyezteti a madarak fészkeit.

A fecskék száma világszerte jelentősen visszaesett az elmúlt évtizedben, ezért a kutatók erőfeszítéseinek célja a populáció megerősítése. A szakemberek terve között szerepel, hogy olyan kamerákat helyeznek a falra, amelyek révén élőben lehetne figyelemmel követni az apró repedésfogalók mindennapjait, ezzel is növelve a helyiek „fecsketudatosságát”. Az izraeli égbolt a vándormadarak útvonalainak egyik legforgalmasabb „keresztvezetője” a világon.

Az Afrika déli területeiről útnak induló fecskék késő februárban érkeznek meg a jeruzsálemi óváros fölé, és nagyjából száz napig maradnak a területen. Az apró fekete madarak életük nagy részét a levegőben töltik, és csupán tojásrakás céljából horgonyoznak le időről időre. Kedvenc költőhelyeikre pedig – legyen az a jeruzsálemi Siratófal, a betlehemi Születés temploma vagy a tel-avivi Bauhaus-épületek – mindig visszatérnek.

A populáció visszaesésének egyik oka a modern, illetve a helyreállított épületek nem igazán fecskebarát kialakítása. Az izraeli Fecskék barátai (Friends of Swifts) nevű szervezet vezetője, *Amnon Hahn* szerint nincs szó globális populációcsökkenésről, de például Angliában majdnem 50 százalékkal lett kevesebb a madarak száma.

Lesem és Hahn külföldi szakértőkkel együttműködve igyekeznek visszafordítani a folyamatot. A kutatók jelenleg apró adóvevőkkel követnek nyomon néhány fecskét Izraelben, hogy tanulmányozni tudják a madarak viselkedését, és azt remélik, jövőre sikerül nemzetközivé duzzasztaniuk kezdeményezésüket.

(A ma.hu nyomán)

Kiberháború ezerrel

Új komputeres kémprogram támad Iránban. A „Flame” (magyarul „láng”) elnevezésű vírus évek óta lappang több ezer fontos közel-keleti számítógépes rendszerben, de – írják szándéka szerint – csak mostanában „lobbant lángra”.

A vírusprogram adatokat lop a megtámadott gépekből. Feltételezések szerint ugyanazok írták és terjesztették az internet segítségével, akik az iráni nukleáris kutatóintézetek gépeiben 2010-ben súlyos károkat okozó „Stuxnet” nevű vírust is. Amelynek írásával és terjesztésével, mi sem természetesebb, Izraelt vá-

dolják, holott az orosz Kaspersky laboratórium szerint – ez az egyik legjelentősebb vírusellenző társaság – magában Izraelben is észlelték az új kártevőt, továbbá a Palesztin Autónomia, Szíria és Szudán számítógépeiben is.

A „Flame” az említett szakértői gárda szerint másolni és továbbítani tudja a megtámadott gépek képernyőin megjelenő adatokat, képes bekapcsolni a gépek mikrofonjait és felvenni az elhangzó beszélgetéseket, ezenkívül meg tudja változtatni a gépek programozói által beállított paramétereit.

Szemeteket Szíriára vessétek

Jair Náve vezérőrnagy, a Cáhál, az Izraeli Hadsereg vezérkarifőnök-helyettese egy megemlékező ünnepségen figyelmeztetett: a szomszédos Szíriában van felhalmozva a legtöbb vegyi fegyver a földkerekségen. Fokozza a veszélyt az arab állam hadseregének rendelkezésére álló rakétaárzenál, amelyben olyan rakéták is vannak, amelyek Izrael teljes területét elérhetik.

„Amiket tesznek manapság saját népükkel, gondolkodás nélkül megtennék velünk is, ha nem riasztaná el őket Izrael katonai ereje” – hangsúlyozta Náve tábornok.

Ehud Bárak honvédelmi miniszter egy másik találkozón elmondta: Izrael figyelemmel kíséri a Szíriába áramló fegyverszállításokat, amelyben nem konvencionális eszközök is lehetnek. Bárak arról is beszélt, hogy Izrael lehetőségeihez mérten igyekszik felkészülni a Basár El-Ásszád utáni időkre.

Megfejtették a legrégebbi héber feliratot

Megfejtette a Biblián kívül legrégebbi héber feliratot egy német tudós. Az időszámításunk előtt ezerből származtatható irat a kánaáni nyelvű átvett írásjelek segítségével egy külföldieket, özvegyeket és árvákat védő társadalmi törvény szövegét írja le – mondta el *Reinhard Achenbach*, a Münsteri Egyetemen dolgozó evangélikus teológus.

A Jeruzsálemi Héber Egyetem régészei a felíratra 2008-ban bukkantak az Elah-erődben, mai nevén Hirbet Kejjafában, a Jeruzsálemtől 25 kilométerre lévő ásatásokon – a szakma akkor szenzációként ünnepelte a leletet. A tudósok úgy vélték, ez a legjelentősebb lelet 1947 óta, amikor Kumránban megtalálták a legendás Holt-tengeri tekercseket.

Achenbach a *Semítica* című francia szaklapban mutatta be eredmé-

nyeit. „Összehasonlítottuk különböző kutatók javaslatait és így tudtuk végül csaknem teljesen rekonstruálni a szöveget” – fejtette ki a szakértő. A törvények szövegeinek másolatát egy diák készíthette. A másolás azon királyi hivatalnokok képzését szolgálta, akiknek a helység jogi tárgyú írásait kellett felügyelniük. „Teremtettek jogot a rabszolgáknak és az özvegyeknek, teremtettek jogot az árváknak és az idegeneknek! Védjétek meg a gyermekek jogait és védjétek meg a szegények jogait!” – fordította a felirat második és harmadik sorát Achenbach. A hátrányos helyzetűek oltalmi joga tehát Izrael legrégebbi jogai közé tartozik. Az izraeliek ezzel a legrégebbi kánaáni és egyiptomi hagyományokhoz kapcsolódtak – magyarázta a kutató.

(Index)

SZÍNES

A második önégető is belehalt égési sebeibe

Belehalt égési sebeibe *Akiva Mapei*, aki gyűlékony anyaggal leöntötte és felgyújtotta önmagát egy autóbusz-megállóban.

A 45 éves férfi a Cáhál, az Izraeli Hadsereg tolokocsihoz kötött rokantja volt. Panaszra szerint a hadsereg levette róla a kezét, elhanyagolta őt, aminek következtében reménytelen pénzügyi helyzetbe került.

Előtte *Mose Silman* 57 éves haifai férfi választotta a nyomor elleni tiltakozásnak ezt a szélsőséges módját Tel-Avivban, egy szombat esti tüntetésen. Ő hat nap múlva halt bele sebeibe.

A társadalmi egyenlőségért és egyenlő teherviselésért küzdő szervezet tömegtüntetést szervezett Tel-Avivba, a Tel-Aviv Múzeum előtti térségre.

Izrael: minden rabbi rabbi...

Izrael Állama fennállása óta csak az ortodoxokat ismeri el a zsidó vallás számos áramlata közül. Az állam kizárólag ortodox rítust követő askenáz, szefárd és jemeni rabbiakat nevez ki, alkalmaz és fizet mint városi, települési vallási vezetőket. A katonai rabbinátus is ortodox jellegű: a hadseregben szolgáló rabbi, kő-sersági felügyelők mind ortodoxok.

Ben Gurion, az első miniszterelnök Izrael kikiáltása után a teljes rabbinátusi hatáskört az ortodoxok kezébe tette le. (Az „Öreg” bár rabbi és tanítók leszármazottja volt, maga inkább a távol-keleti vallások titkait kutatta. Herzl és Jabotinsky, a két legnagyobb hatású cionista vezető közismerten ateista volt.)

Izrael az egyetlen nyugatiból mondott, fejlett társadalmú ország, ahol az állam és a vallás nincs különválasztva. Ennek oka az ellenséges arab és muzulmán „tenger” által körülvett kis ország (26 000 km² a „vitatott területekkel” együtt) zsidó jellegének a megőrzése. Azt pedig, hogy Izraelben ki számít zsidónak és ki nem, a szigorúan ortodox rabbinátus ítései döntenek.

Izraelben a zsidó egyértelműen nemzeti lett – ahogy valójában mindig is volt. Az állam zsidó polgárait senki nem kötelezheti a vallási előírások betartására – akárcsak mást, itt is bőven akadnak magukat nyíltan ateistának vallók –, ugyanakkor a házasság, a válás, a temetkezés kizárólagosan a rabbinátus közreműködésével történik. Minden zsidó polgár számára. (Vannak kivételek.) Az Izraelen kívül végzett betérítések elbírálása is az itteni rabbinátus hatáskörébe tartozik.

Az Izraelen kívül élő zsidóság zöme más, az ortodoxénál liberálisabb vallási áramlatok híve, ha egyáltalán tart valamilyen formában vallást. (Vonatkozik ez a Magyarországon élő zsidóságra is.) Az Egyesült Államokban élő zsidóság körében is kisebbségben vannak az ortodoxok. Az Izrael pénzzel és politikai befolyással támogató zsidók zömmel nem ortodoxok. (Egyes ultraortodoxok, mint például a magyarországi eredetű „szatmári” chászidok, élesen elítélik a cionizmust, Izrael állam 1948-as megalapítását istenkísértésnek tartják.)

Magában Izraelben kis számmal van jelen a konzervatív és a reformzsidóság. Néhány zsinagógájukat a

hívek tartják fenn, rabbijaikat az állam mindaddig nem ismerte el rabbinak és nem is fizeti. A helyzetet a hívek a lelkiismereti szabadság megsértésének tartják, és 2005 szeptemberében a Legfelsőbb Bírósághoz folyamodtak sérelmük orvoslására.

Jehuda Weinstein, a kormány jogtanácsosa a héten a Legfelsőbb Bíróság tudomására hozta: az állam a jövőben egyformán dotálja az orto-

dox és a nem ortodox rabbiakat, köztük a női reformrabbiakat is. A rabbinátus, a kormány vallásos miniszterei és a vallásos pártok képviselői tiltakoznak, bár az új „játékosok” továbbra sem vesznek részt a rabbinátus munkájában. Ezentúl azonban hivatalosan is „nem ortodox közösségek rabbijai” lesznek, nem csupán „közösségi vezetők”.

Drágakő és olaj

Egy híres rabbi tanácsa nyomán bukkant gyémántlelőhelyre egy vállalkozó Izraelben. A felfedezés az észak-izraeli Haifa városa közelében történt. A lelőhely tulajdonosa elmondta, hogy tíz évvel látta azt a videót, amelyen a csodarabbinak tartott Menachem Schneerson azt mondta Haifa akkori polgármesterének, hogy a Karmel-hegység egyik völgyében az Örökkévaló drágaköveket rejtett el a föld mélyében. Erről a találkozásról videofelvétel is készült.

„Haifa különlegessége az, hogy a tenger és egy völgy mellett fekszik. A völgyben értékes drágakövek és kincsek rejlnek. A Szent – áldott legyen a Neve – csodat tett, és elrejtette ezeket egy szántóföld alatt” – mondta Schneerson.

Avi Taub szó szerint vette a próféciát, és létrehozta a Sefa Jamim („A tenger kincsözöne”) nevű céget, majd szakértőkkel elkezdett kutatni a megadott helyen, ahol harminc évre kizárólagos kitermelési jogokat szerzett. Izraelben eddig sehol nem találtak gyémántot, így a vállalkozás elindításához a rabbi ígéretén kívül nem sok támpont állt rendelkezésre.

Taub évekig nem járt eredménnyel, idén azonban siker koronázta a kutatást. Január óta már 77 darab különböző méretű gyémántrögöt hoztak a felszínre, és a geológiai eredmények szerint a terület alatt ennek sokszorosát rejt a föld mélye.

A Sefa Jamimot áprilisban vezették be a tel-avivi tőzsdére, ahol jelenleg 62 millió dollárra becsülik a cég értékét. Szintén ebben a térségben kutat kőolaj után a texasi Zion Oil and Gas cég. Ennek tulajdonosai az egyik izraeli törzsnek adott bibliai prófécia alapján kezdték a kutatást: „Áldott a többi fiak felett Áser! Legyen az ő atyjafiai előtt kedves, és áztassa lábát olajban” (5Móz. 33,24). Az Áser törzsének kijelölt lakóhely a Cézáréától a libanoni határig terjedő partszakasz volt. A Földközi-tenger partvidékén az elmúlt években már nagy kiterjedésű földgázmezőt találtak, és az előzetes eredmények szerint a kőolajlelőhelyre is jók az esélyek.

atv.hu / Reuters / MP

Aki nem tud arameusul...

Újjáélesztették az arámi nyelvet

A Szentföld két parányi településén az arámit tanítanak, hogy feltámasszák az évezredek múltján csaknem eltűnt nyelvet a Közel-Keletről. A térségben kétezer éve még uralkodóknak számító arámi nyelvre irányuló legújabb kori figyelem a modern technikától, egy Svédországban működő arámi nyelvű televíziótól is kap némi segítséget. Ott ugyanis létezik egy több tízezer közösség, amely életben tartja az ősi nyelvet. A Svédországban letelepedett közel-keletiek arámi újságot, gyerekkönyveket adnak ki, a svéd labdarúgó-bajnokság élvonalában még arámi focicsapat (Syrianska FC) is van.

A palesztin Bét-Dzsalában – nem messze Betlehemtől – az arámit még beszélő idősök próbálják átadni a nyelvet unokáiknak, egy másik településen pedig, az arab-izraeli Dzsizsiben, Galilea dombjai között iskolás gyerekek az elemiben tanulják az arámit. A diákok java része annak a maronita keresztény közösségnek a tagja, amely még mindig arámi nyelvű liturgiát tart, noha csak kevesen értik meg az imákat.

A két faluban az arámi szír változatát tanítják. „Ez az a dialektus, amelyet őseik is beszéltek – magyarázta *Steven Fassberg*, a Jeruzsálemi Héber Egyetem arámi nyelvvel foglalkozó szakértője. – Valószínűleg megértették volna egymást.”

Dzsisiben mintegy 80, első és ötödik osztály közötti diák tanulja fakultatív tárgyként, heti két órában az ősi nyelvet. Az izraeli oktatási minisztérium anyagi támogatást biztosít ahhoz, hogy a képzést a nyolcadik osztályig kiterjesszék.

A településen már évek óta szorgalmazták az arámi nyelv oktatását, de az ötlet ellenállásba ütközött: a falu muzulmán lakói attól tartottak, hogy ez burkolt kísérlet gyerekeik keresztény hitre való áttérítésére. Néhány keresztény fiatal félve ellenezte, hogy az ősi

𐤀	'alep	𐤁	lamed	𐤂
𐤃	bet	𐤄	mem	𐤅
𐤆	gimel	𐤇	nun	𐤈
𐤉	dalet	𐤊	samek	𐤋
𐤌	he	𐤍	ayin	𐤎
𐤏	waw	𐤐	pe	𐤑
𐤒	zayin	𐤓	tsade	𐤔
𐤕	het	𐤖	qop	𐤗
𐤘	tet	𐤙	reš	𐤚
𐤛	yod	𐤜	šin	𐤝
𐤞	kap	𐤟	taw	𐤠

nyelv jelentőségének hangsúlyozása megfosztja őket arab identitásuktól. Az ügy igencsak érzékeny téma az Izraelben élő arab muszlimok és keresztények számára, akik inkább etnikumuk, és nem vallásuk alapján határozzák meg magukat.

Az ötlet azonban mégis megvalósulhatott egy más településről származó világi muzulmán férfi kitartó munkájának hála. „Közös örökségünkről és kultúránkról van szó. Ünnepelni és tanítani kellene” – mondta az iskola vezetője.

Jelenleg a dzsisi az egyetlen állami iskola Izraelben, ahol arámit tanítanak. Bét-Dzsalában, a szíriai ortodox egyház által működtetett egyik iskolában papok oktatják a nyelvet – immár öt éve – 320 diáknak.

Az arámi nyelv uralma a 6. században dőlt meg, amikor az Arab-félszigetből érkezett hódító muzulmánok arab nyelvre kerekedtek felül. Az arámi csak elszigetelt közösségekben maradt életben: a maroniták, a szíriai ortodoxok és a kurd zsidók között. Szíriában még mindig van három falu, amelynek lakói arámi dialektust beszélnek – mondta Fassberg.

(mult-kor.hu nyomán)

A három gén

Az antiszemita lelkületű Krajczárfalvi Benedek a minap valami szörnyűséget álmódott. Dédapja megjelent előtte nagy zsidó szakállal és strámliban, mellette guggolt zsidó parókás dédnagymamája, és a háttérben pajeszos gyerekek hancúroztak.

Közben dédapja nagyon furcsa szavakat kiabált: Jánkele kim hír! (Gyere ide, Jánkele!) Majsele vi biszt e? (Hogy vagy, Majsele?)

Dédapja csak folytatta: E git jan-
tev, e git sábesz.

És főhősünk mindent megértett. De hogyan lehetséges ez? Hisz ez borzalmas! Ért ő jiddisül? Honnan? Na jó, csak tudat alatt. De akkor is! Talán igaza van a közmondásnak, hogy nem zörög a haraszt, ha nem fűjja a szél?

Teljesen kiborult. A következő napokban csak ez az álm foglalkoztat. Lehet, hogy tényleg van benne valami zsidó vér? Hisz ez tragédia lenne! Egész nap csak idegesen izgett-mozgott, és ismételtette dédapja szavait:

Kim hír... vi biszt e? Elvesztette minden kontrollját, és munkahelyén

így üdvözölte munkatársait: Git jan-
tev, e git sábesz. Mindenhol elterjedt a hír: Benedek megkettyent.

Persze feleségének is feltűnt különös viselkedése. Igazából akkor kezdett komolyan aggódni, amikor több alkalommal férje nem a megszokott Rozikám néven szólította, hanem Rézelének, sőt néha Rájzelének hívta.

– Mi van veled, Benőké? Összevissza beszélsz. Menjünk el orvoshoz – javasolta az asszony.

De Benedek nem orvoshoz ment, hanem leutazott dédapja szülőfalujába, és ott felkereste a falu legöregebb lakóit. Talált is néhány, már a 100. évéhez közeledő embert. Mind egyiknek feltette a kérdést:

– Emlékszik még dédapámra, Krajczárfalvi Istvánra? Itt lakott a Nagyöbölös utcában.

Néhányan emlékeztek rá, de csak nagyon haloványan. Egy ember akadt, aki valamivel többet tudott.

– De mindent elmondhatok? – kérdezte.

– Hát persze. Azért jöttem, hogy minél többet tudjak meg róla.

– Őt hívták a falu bikájának, mert nagyon szerette ám a fehérrépet.

Szent ég! Főhősünk egymás után bevette a Seduxenjeit, és visszarahant Budapestre. Mindent elmesélt feleségének, az álmát, kirándulását dédapja szülőfalujába és az ott nyert információt. Most már együtt mentek el a leghíresebb álmfejítőkhöz és álomspecialista orvosokhoz. Azonban Benedeket mindenki genetikusokhoz irányította.

A genetikusok legnagyobb része fel volt háborodva, semmiféle vizsgálatot nem volt hajlandó elvállalni. Végre azonban akadt egy sem jobbra, sem balra nem húzó, tehát középen álló orvos, aki vállalta a megbízást.

Hónapokig tartott a vizsgálat, hiszen 10 milliárd gént megvizsgálni – nem felületesen, hanem alaposan – nagyon sokáig tart. Elképzelhetjük, Benedek mi mindent élt át ez idő alatt. Persze abban reménykedett, hogy a doktor egyetlenegy zsidó gént sem fog találni.

Végre a genetikus elkészült munkájával, és megszületett a diagnózis:

– Uram, találtam magában három gént, az orvostudomány az egyiket Majsinak, a másikat Smülének, a harmadikat Jajszfének nevezte el... egyértelműen biboldói gének.

Benedek elsápadt. Nyilvánvaló volt, nagyon rosszul esett neki a diagnózis. A genetikus azonban próbálta megnyugtatni.

– Ne törődjön vele. Nyugodjon meg, 10 milliárdból csak három. Az nem is olyan sok. A sok-sok árja gén közömbösíti a hármat. Egyébként miért avatkozik be az életükbe? Ed-dig is békésen éltek egymás mellett, talán évszázadok óta. Hagyja csak őket tovább éldégléni békében.

Benedek még próbálkozott.

– De biztos, hogy zsidó gének?

– Higgye el, nagyon sokszor és nagyon alaposan megvizsgáltam őket.

– És mondja meg őszintén, izraeliták is?

– A szakirodalom nem tesz különbséget zsidó és izraelita gének között.

– Doktor úr! Nem lehetne eltávolítani ezt a 3 gént valamiféle operációval?

A genetikus azonban nem volt szélhámos. Őszinte volt pácienséhez:

– Uram, ez egy nagyon nagy műtét. Életveszélyes. A zsidó gén az nagyon mélyen be van épülve az ember agyrendszerbe. Gondolja meg, évezredek kialakulás. Évezredek óta ott bolyongott valamelyik őseben. Nem javaslom a műtétet.

– Na mit mondott a genetikus? – érdeklődött izgatottan Rozika (Rájzele), amint férje hazaért.

Főhősünk úgy érezte, az a legjobb, ha valamit letagad a háromból. Kapásból válaszolta:

– Egyet talált, de azt mondta a dokki, hogy ennél a vizsgálatnál az eredmény plusz-mínusz egy. Tehát az is lehet, hogy egyetlenegy génem sem izraelita.

Az asszonyka így aztán megnyugodott.

De mi történt főhősünkkel? Vajon ő is megnyugodott?

Amint az lenni szokott, lassanként kezdett beletörődni a dologba. Hát mit csináljon, ha ezt szabta rá ki a sors? Talán ilyen vegyes génekkal is le lehet élni egy életet. Szóval realitászérzéke felülkerekedett.

Egyszer aztán eszébe jutott valami, és örömeiben felkiáltott:

– Hoppá! Hogy erre eddig nem gondoltam! Egész biztos, három génre is jár valami zsidó kárpótlás!

És az illetékes helyre rögtön benyújtotta „három gén” jellegű kárpótlási kérelmét.

Ungár Richárd

Tanulni ment, de tanított is

Nógrádi Gergely magától a világhírű cházántól, Naftali Herstiktől kapta a lehetőséget, hogy a Tel-Aviv Cantorial Institute ösztöndíjasaként a ma élő legnagyobb kántorok és zenei szakemberek segítségével mélyedhessen el a klasszikus kántorművészetben. Tanárai voltak többek között Naftali és Shraga Herstik, Moshe Stern és Raymond Goldstein, de módja volt találkozni olyan nagyságokkal is, mint Asher Hainovitz, Shai Abramson, Netanel Herstik és Simon Cohen.

– Gergőt emellett az a megtiszteltetés is érte, hogy Herstik úr már az első órán felkérte, foglalja el a betegeskedő hangképző tanár helyét és tanítsa a kántorhallgatókat a klasszikus hangképzésre.

Tanítás a TACI-n

– Életre szóló élmény volt diáknak és tanárnak lenni a TACI-n, az pedig külön felemelő, hogy Naftali Herstik a fiaként szeretett, Moshe Sternben pedig egy igazi melegszívű, önzetlen barátra leltem – mondja a budai kántor.

S a tanítás hogy sikerült? Gergőhöz augusztusban már a második izraeli növendék érkezik a TACI-ról, hogy tíz napon keresztül képezze hangját a magyar kántornál.

K.L.

Hacsek és Sajó

Hacsek: Jó napot, Sajókám! Mízujs?

Sajó: Mázl tov, mázl tov!

Hacsek: Nü, mi baja?

Sajó: Mázl tov, mázl tov!

Hacsek: Jó, jó, de minek örül anynyira?

Sajó: Fiúnévadásról jövök, és itt-tam egy kis szilvát!

Hacsek: És milyen súlyú a kicsi?

Sajó: Hááát, van vagy hetven kiló, vagyis apányi!

Hacsek: Most hülyéskedik? És milyen nevet kapott?

Sajó: Nökome ben Káin!

Hacsek: Most megint hülyéskedik, vagy csak a szilva?

Sajó: Komolyan beszélek, az a hitközség rendezte, amelyik szigorú-

an vallja, hogy minden háláchikus zsidó zsidónak számít!!!

Hacsek: Csak nem az aranyalkonyosokról beszél?

Sajó: De! Az majd kiderül, kinek lesz arany és kinek alkony!

Hacsek: Visszatérve a névadásra, hogyhogy ilyen nevet adtak? Hát ez felháborító!

Sajó: Miért? A Szegedi Csánder az jobb lett volna?

Hacsek: És amúgy milyen volt a névadó?

Sajó: Szomorú! Erre a hitközségre most rájár a rúd. Végre elintézték, hogy a Wiesel megszegje fogadalmát, és eljőjön Pestre, kítüntessék, erre ő visszaküldte a díjat.

Hacsek: Hát ez blama!

Sajó: Hát ez az! De az Arany Alkony biztos nem lesz az, hiszen a rabbi úr mondta, hogy az 1300 lakó részt vehet zsidó istentiszteleteken, és kóser is ehét! Hát ha ez nem aranyozza be alkonyukat, akkor semmi!

Zév

10. Spinoza Zsidó Fesztivál

SPINOZA

Dávid király zsoldárai
klezmerbe öltöztetve

PREMIER

közreműködnek:
Barbinek Péter
Garai Róbert
Hegedűs D. Géza
Kertész Péter
Lukács Sándor
Mihályi Győző
Tarján Péter

színművészek
a Kinneret kamarakórus
Fekete László főkántor
rendező: Garai Róbert
művészeti vezető: Masa Tamás

zene: Sabbathsong Klezmer Band

2012. szeptember 6. csütörtök 19 óra

Uránia Nemzeti Filmszínház

Támogatók:

Belépő: 2500,- Ft Tel: 486 3413 www.jegy.hu info: 0670 263 2059 www.sabbathsong.hu